

TEŞKİLAT-I MAHSUSA VE ÇETE SAVAŞI

Çağdaş YÜKSEL¹

Öz

Teşkilat-ı Mahsusa Osmanlı Devleti'nin Almanya ile ittifak antlaşması imzalamasından sonra kurulmuştur. İttifak antlaşması sonrasında durumu değerlendirmek için İttihat ve Terakki Cemiyeti bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıda seferberlik ilan edilmesine karar verilmiştir. Bunun yanı sıra gayri nizami harp yürütecek bir Teşkilat-ı Mahsusa'nın kurulması da karara bağlanmıştır. Teşkilat-ı Mahsusa Enver Paşa'nın teklifi ile ve ona bağlı olarak kurulmuştur. Birinci Dünya Savaşı boyunca Fas, Trablusgarp, Orta Doğu, İran, Kafkasya ve Balkanlarda çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur. Bu çalışmada Teşkilat-ı Mahsusa'nın çeşitli coğrafyalarda yürüttüğü faaliyetler analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Teşkilat-ı Mahsusa, Enver Paşa, İttihat ve Terakki, Osmanlı Devleti

TEŞKİLAT-I MAHSUSA AND GUERRILLA WAR

Abstract

The Teşkilat-ı Mahsusa was established after the signing of the Treaty of Alliance of the Ottoman Empire with Germany. The Committee of Union and Progress held a meeting to evaluate the situation after the treaty. It was decided that mobilization should be declared at this meeting. In addition to this, the establishment of an Teşkilat-ı Mahsusa to engage in guerrilla warfare is also decided. The Teşkilat-ı Mahsusa was established with the proposal of Enver Pasha and it was dependent on him. Throughout the First World War, it was directed various activities in Morocco, Tripoli, the Middle East, Iran, the Caucasus and the Balkans. In this study, the activities carried out by the Teşkilat-ı Mahsusa in various geographical areas were analyzed.

Key Words: the Teşkilat-ı Mahsusa, Enver Pasha, the Committee of Union and Progress, the Ottoman State

¹ Araştırma Görevlisi, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, cyuksel@pau.edu.tr.

GİRİŞ

Birinci Dünya Savaşı başladığında Osmanlı Devleti'nin yönetim kadrosunda olanlar bir grubun yanında savaşa katılmak fikrinde olmuşlardır (Kabacalı, 2000, s. 31). İtilaf devletlerinin devletlerin ilgisiz ve düşmanca tavrı Osmanlı Devleti'ni Almanya ile ittifaka itmiştir ((Akşin, 1991, s. 9). Enver Paşa savaşı kazanacağını düşündüğü Almanya ile ittifak yapılması için büyük çaba göstermiştir. Almanya da halifenin sömürgelerde yaşayan müslümanlar üzerindeki etkisini kullanmak için Osmanlı Devleti ile ittifak yapmayı kabul etmiştir (Ortaylı, s. 139). Almanya Osmanlı Devleti'nin ilan edeceği cihatın büyük etki yapacağını düşünmüştür. Hem cihat ilanının etkili olabilmesi hem de askeri açıdan zayıf cephelerde orduyu destekleyecek faaliyetler yürütmek üzere Teşkilat-ı Mahsusa görevlendirilmiştir.

Teşkilat-ı Mahsusa ve Çete Savaşı

İttihat ve Terakki gizli bir örgüt olarak kurulmuş ve iktidara gelebilmek için gizli şekilde çalışmıştır. Ayrıca cemiyet içinde komitacılarla mücadele eden çok sayıda subay yer almıştır. Böylece İttihat ve Terakki içinde çeteciliğe yatkın bir fedai grubu oluşmuştur (Tekin, 2017, s. 67). Osmanlı Devleti ile Almanya arasında ittifak antlaşmasının imzalanmasından iki gün sonra Teşkilat-ı Mahsusa kurulmuştur (Tetik, 2014, s. 15). Teşkilat bir bakıma İttihat ve Terakki'nin fedailerini bir araya toplamıştır (Tekin, 2017, s. 10). Örgütün amacı bir yandan istihbarat toplamak diğer yandan çete savaşı yürütmek olarak belirlenmiştir. Osmanlı Devleti daha Birinci Dünya Savaşı'na dahil olmadan önce Teşkilat-ı Mahsusa Kafkasya'da Rusya'ya karşı çeteler kurmakla görevlendirilmiştir (Denker, 2006 s. 28). Bu girişim Osmanlı Devleti'nin savaşta başlattığı ilk çete savaşı olmuştur. Avrupa cephesinde sıkışan Almanya'yı rahatlatmak ve Rus ordularını bölmek için başlatılmıştır.. Kafkasya'ya gönderilen çetelerden bölge halkını Rusya aleyhine isyana teşvik etmeleri istenmiştir. Osmanlı Devleti savaşa girdiğinde ise Rus ordusunun ikmal yollarını kesmeleri talep edilmiştir. (ATASE, BDH, K. 1830, D. 12, F. 13 ve ATASE, BDH, K. 249, D. 1036, F. 18). Rusya'da karşı hamle olarak Ermenileri Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklandırmış ve bu büyük sorunlara yol açmıştır. Rus ordusunun ikmal yollarını kesmekle görevlendirilen çetelerin Rus ordusu ile çatışmalara girmeleri ve çete liderlerinin yeteneksiz olmaları bu planı da başarısızlığa itmiştir (Tetik, 2014, s.324). Teşkilat-ı Mahsusa Başkanı Süleyman Askeri Bey çete liderlerinden kendilerine verilen plana bağlı kalmalarını istemiş ancak onlar doğrudan muharebeye girmişlerdir (BOA, DH ŞFR, D. 49, G. 23, 1). Bahattin Şakir Bey, Rıza Bey ve Nail Bey ayrıca daha sonra bölgeye gönderilen Yakup Cemil Bey Rus ordusu ile savaşa tutuşmuşlar ve sonunda mağlup olmuşlardır (Tetik, 2014, s. 324). Bu durum bölgede ciddi sorunlara yol açmıştır (Bilgin, 2017, s. 422). Aynı tarihlerde bölgede Ruslarla savaşıyan Osmanlı ordusu da mağlubiyet yaşamıştır. Böylece Kafkasya'da planlanan çete savaşı tamamen başarısız olmuştur.

Bu başarısızlıkta çete savaşını bilmeyen ancak İttihat ve Terakki içinde etkin olan kişilerin görevlendirilmeleri önemli bir etken olmuştur. İttihat ve Terakki içindeki güçlerine dayanarak kendilerini orijinal plana uymaya çağıran Teşkilat-ı Mahsusa başkanı Süleyman Askeri Bey'in Irak cephesine gönderilmesine bile yol açmışlardır (Şimşek, 2008, s.143). Ancak kendi yaptıkları planları hayata geçirip başarısız olduktan sonra geri dönmek zorunda kalmışlardır. Süleyman Askeri'nin Irak cephesine görevlendirilmesi Teşkilat-ı Mahsusa'nın başka bir çete savaşı girişimi olmuştur (BOA, BEO, D. 3629, G. 272130, 3). İngilizlerin Basra'ya çıkarma yapmaları nedeniyle Osmanlı Devleti burada da

savaşmak zorunda kalmıştır. Ancak Irak'ta yeteri kadar asker bulunmaması nedeniyle farklı bir çözüm üretilmiştir (Şimşek, 2008, s. 156). Bölgeye gelen Süleyman Askeri Bey elindeki az miktar askerin yanına bölgeden gönüllü toplayarak İngilizler ile savaşmıştır (ATASE, BDH, K. 1830, D. 12, F. 7-1). Toplanan gönüllülerden askeri birlikler kurulmuş ve bu kuvvetler düzenli ordu gibi kullanılmıştır. Ancak eğitimsiz kuvvetler İngiliz ordusu karşısında dağılmışlardır. Cihat ilan edilmesi ve yapılan propaganda yeterince gönüllü toplanmasını sağlamamıştır. İngilizlerin dağıttığı para birçok aşiretin tarafsız kalmasına yol açmıştır (Stoddard, 2003, s. 123). Yenilgiye üzülen Süleyman Askeri Bey intihar etmiştir. Daha sonra bölgeye düzenli ordu gönderilmiştir. Halil Paşa yönetimindeki bu kuvvetler İngilizleri mağlup etmişlerdi. Ancak sürekli takviye alan İngiliz birlikleri uzun vadede Irak'ta üstünlüğü ele geçirmişlerdir.

Osmanlı Devleti Teşkilat-ı Mahsusa vasıtası ile İran'da da bazı projeler yürütmüştür (BOA, HR SYS, D. 2337, G. 3, 34 ve ATASE BDH, K. 1828, D. 1, F. 1-19). Öncelikle İran'da çeteler oluşturularak İngiliz ve Rus nüfuzunun kırılması amaçlanmıştır. Bundan sonra İran üzerinden Kafkasya'ya çeteler göndererek Kafkas halklarını Rusya'ya karşı kıskırtmak hedeflenmiştir. Ayrıca İran'dan toplanan gönüllülerle Afganistan'a giderek bu ülkeyi savaşa sokmak planlanmıştır (BOA, HR SYS, D. 2337, G. 3, 41). İran'da kurulan birliklerle Afganistan ve Hindistan'a nüfuz etmenin kolay olacağı ön görülmüştür (BOA, HR SYS, D. 2338, G. 31, 1 ve BOA, HR SYS, D. 2338, G. 37, 1). Osmanlı Devleti bu plana paralel olarak Afganistan'a inceleme ve propaganda yapmak üzere bazı kişileri göndermiştir (Keleşyılmaz, 1999, s. 58). İran'da kurulan çetelerin bazıları Kafkasya'ya gönderilmiştir. Ancak bu çetelerle sağlıklı bir iletişim kurulamamış ve gereken malzeme desteği sağlanamamıştır. Bu nedenle Rusya'ya karşı pek başarılı olunamamıştır. İran üzerinden Afganistan'a gitmesi gereken Rauf Bey müfrezesi yeterli miktarda gönüllü toplayamamış ve Almanlar ile fikir ayrılıkları yaşamıştır. İngiliz destekli aşiret saldırıları ve Rus askerlerinin varlığı nedeniyle Afganistan'a ulaşamamıştır (ATASE, BDH, K. 3610, D. 30, F. 1-25). Gönüllü toplama faaliyetleri de maddi sıkıntı ve İngilizlerin faaliyetleri yüzünden başarısız olunca bir süre İran'da kaldıktan sonra geri dönmek zorunda kalmıştır (Keleşyılmaz, 1999, s. 91). İran'da oluşturacağı çeteler ile Ruslara karşı savaşmak için bölgeye giden Ömer Naci Bey girişimlerinde başarısız olmuş kendisine düzenli birlikler verilmesini istemiştir. Ancak daha sonra rahatsızlığı nedeniyle İran savaşa girmediği için Afganistan'a giden heyetler bu ülkeyi savaşa sokamamışlardır (Keleşyılmaz, 1999, s. 101). Afganistan içinde kullanılacak aşiretler bulunmasına rağmen bu ülke ile bağlantı kurulamaması, gerekli para ve malzemenin temin edilememesi Afganistan üzerinden Hindistan'a saldırıyı imkansız hale getirmiştir. İran'ın tarafsız kalması da Afganistan'ın tarafsızlığını sürdürmesine yol açmıştır.

Osmanlı Devleti Teşkilat-ı Mahsusa aracılığıyla Balkanlarda da bazı girişimlerde bulunmuştur. Bu bölgeye gönderilen çeteler için Bulgar çeteleri ile ortak bir hareket planlanmıştır. Türk ve Bulgar çeteleri bölgede Sırp ve Yunan çetelerine karşı mücadele etmişlerdir. Ayrıca Avusturya-Macaristan ordusunu rahatlatmak içine Sırp kuvvetlerine de zaman zaman saldırılar düzenlemişlerdir. Fakat bir süre sonra Türk çeteleri ile Bulgar çeteleri arasında antlaşmazlıklar çıkmıştır. Bundan sonra faaliyetler ayrı ayrı sürdürülmüştür (Denker, 2006, s. 269).

Osmanlı Devleti Fransızlara karşı Fas'ta çete savaşı yürütmek için bazı girişimlerde bulunmuştur (ATASE, BDH, K. 1021, D. 7, F. 1-16). İspanya'ya gönderilen Miralay Tahir Fas'ta yürütülecek girişimlerin başına getirilmiştir (Tetik, 2014, s. 35). Fas'ın eski sultanı Mevlay Hafız'la görüşen Miralay Tahir onun vasıtasıyla Fas'taki aşiretler

üzerinde nüfuz kazanmıştır (BOA, HR SYS, D 2392, G 5, 23. Böylece Fransız karşıtı girişimler başlamıştır (BOA, HR SYS, D. 2410, G. 19, 2). Ancak Fas konusunda Almanya ile Osmanlı Devleti arasında sorun yaşanmıştır. Fas'ı kendi nüfuz alanı gören Almanya Osmanlı Devleti'nin başarısından rahatsız olmuştur (ATASE, BDH, K. 1830, D. 13, F 1-96). Almanya'nın Fas'taki faaliyetlere desteğini çekmesi para ve malzeme sıkıntısına yol açmıştır. Bu durum Fas'taki faaliyetleri olumsuz etkilemiştir (Tetik, 2014, s. 73). Almanya Tahir Bey'den rahatsız olmuş ve onun geri çağırılması için İstanbul'a baskı yapmıştır. Bunun sonucunda Enver Paşa Tahir Bey'i geri çağırmıştır (ATASE, BDH, K. 1830, D. 13, F. 1-135). Fas'taki girişimler Almanya'ya devredilmiştir. Ancak Mevlay Hafız ve bölge aşiretleri üzerinde Almanya istediği gibi nüfuz sağlayamamıştır (Tetik, 2014, s. 93). Başlangıçtaki planda Osmanlı Devleti'nin Fas'taki aşiretler üzerinde nüfuz kazanması Almanya'nın da bu aşiretlere para ve silah desteği vermesi öngörülmüştür. Böylece aşiretlerin Fransızlara karşı savaşmaları planlanmıştır. Ancak Osmanlı Devleti ile Almanya'nın uyumsuzluğu plandan vaz geçilmesine yol açmıştır. Daha sonra Almanya'nın kendi girişimleri de başarısız olmuştur. Fas'ta yürütülen çalışmalar bir miktar Fransız kuvvetini burada tutmaya yaramıştır. Bir bakıma Fransa'nın Gelibolu'ya daha fazla asker göndermesine mani olunmuştur.

İtalya'nın İngiltere ve Fransa'nın yanında savaşa girmesi üzerine Osmanlı Devleti Trablusgarp'ta yeniden faaliyet yürütmeye karar vermiştir. Bu sayede İtalya'nın Avusturya-Macaristan'a karşı büyük saldırılar düzenlemesinin engellenmesi düşünülmüştür. Ayrıca Trablus üzerinden Mısır'da bulunan İngiltere aleyhine girişimlerde bulunulması planlanmıştır. Bu faaliyetleri yönetmek üzere bölgeye Enver Paşa'nın kardeşi Nuri Bey gönderilmiştir (ATASE, BDH, K. 1849, D. 103, F. 1-5). Nuri Bey'in görevi aşiretleri örgütleyerek bir savaş gücü haline getirmek olarak belirlenmiştir. Gerekli para ve malzemenin Alman denizaltıları ile bölgeye gönderilmesi düşünülmüştür. Ancak İngiltere ve İtalyan donanmalarının faaliyetleri malzeme nakliyatını oldukça sınırlamıştır. Trablus'ta İtalyanlara karşı aşiretler başarılı şekilde savaşmaya başlamışlardır. Ancak planlanan malzeme desteği sağlanamamıştır (ATASE, BDH, K. 1815, D. 370, F. 2-4). Bölgede Almanya aşiretleri kendi nüfuzuna almak için Osmanlı Devleti aleyhine bazı girişimlerde bulunmuştur. Malzeme sıkıntısına bu tarz olayların da eklenmesi kendisine fahri ferik unvanı verilen Nuri Paşa için ciddi sıkıntılara yol açmıştır (ATASE, BDH, K. 1849, D. 103, F. 1-37). Bölgede etkin olan Şeyh Ahmet es Senusi'nin İngilizlere saldırmaya karşı çıkması ve Nuri Paşa ile bazı sorunlar yaşaması Mısır'a yönelik planların başarısız olmasına yol açmıştır. Aynı nedenlerden ötürü Sudan'daki isyana da gerekli destek verilememiştir (ATASE, BDH, K. 1849, D. 6, F. 1-336). Osmanlı Devleti'nin İngiltere'ye Ali Dinar Sudan'la isyan etmiş ancak Şeyh Ahmet es-Senusi'nin davranışları nedeniyle Ali Dinar'a Trablus'tan yardım gönderilememiştir. Böylece İngiltere isyanı bastırılmıştır. Trablusgarp'ta sürdürülen mücadele herşeye rağmen devam etmiş ve İtalyanlar için ciddi sorunlara yol açmıştır. Nuri Paşa'yı Kafkasya'ya gönderen Enver Paşa onun yerine Osmanlı hanedanından Osman Fuat Efendi'yi göndermiştir. Enver Paşa savaşın sonunda İstanbul'dan ayrılmadan önce Osman Fuat Efendi'den Trablusgarp'taki direnişi devam ettirmesini istemiştir. Ancak Osmanlı Devleti'nin teslim olmasından sonra bölgede bulunan Osmanlı subayları Trablusgarp'tan ayrılmak zorunda kalmışlardır. Böylece İtalya bölgeyi ele geçirmiştir.

Osmanlı Devleti savaşın başlangıcından itibaren Mısır'da bulunan İngilizlere karşı çeşitli planlar yapmıştır. Bu doğrultuda yapılan ilk girişim Kanal Harekatı olmuştur. Osmanlı Devleti Almanya'nın da sıkıştırması ile Süveyş Kanal'ını ele geçirmek için bir saldırı düzenlemiştir. Bu harekatta temelde düzenli Osmanlı ordusu kullanılmıştır.

Ancak bölge aşiretlerinden toplanan gönüllülerden oluşturulan çetelere de harekate yardımcı olma görevi verilmiştir. Bu hareketin başarı şansını arttırmak için Trablusgarp üzerinden bazı çetelerin Mısır'ın batısına saldırımları da istenmiştir (ATASE, BDH, K. 1836, D. 35, F. 16). Ancak Trablus aşiretlerinin İngilizlere saldırmaya istekli olmamaları Mısır'ın batısını hedef alan planı suya düşürmüştür. Eşref Kuşçubaşı, Sapançalı Hakkı, İzmitli Mümtaz gibi isimlerin yönettiği ve Osmanlı ordusunun yanında harekate katılan çetelerde pek bir başarı sağlayamamışlardır. Osmanlı ordusunun geri çekilmesi sonrasında bölgede çete savaşı yürütme fikrinden vaz geçilmiştir.

SONUÇ

Bütün veriler dikkate alındığında Osmanlı Devleti'nin askeri gücü yetersiz olduğu için çete savaşı planladığı görülmektedir. Trablusgarp ve Balkan Savaşları zamanında bu tarz girişimlerin bazı başarılar elde etmesi devleti bu konuda cesaretlendirmiştir. İttihat ve Terakki üyelerinin birçoğunun sahip oldukları komitacı ruhu da önemli etkenlerden biri olmuştur. Böylece Osmanlı Devleti askeri açıdan zayıf olduğu veya asker gönderemediği bölgelerde çete savaşı yürütmeye karar vermiştir. Halifenin Müslümanlar üzerindeki nüfuzunu kullanarak sömürgelerdeki Müslümanları ayaklandırmak isteyen Almanya da bu planları desteklemiş hatta teşvik etmiştir.

Osmanlı Devleti Almanya ile ittifak antlaşmasını imzaladıktan hemen sonra Teşkilat-ı Mahsusa'yı kurmuştur. Bu örgüte çeşitli coğrafyalardaki çete savaşlarını yönetme görevi verilmiştir. Daha devlet savaşa girmeden önce Kafkasya'da bazı çeteler oluşturulmuş ve bunlardan Kafkasya'daki halkları Rusya'ya karşı ayaklandırmaları istenmiştir. Eğer Osmanlı Devleti savaşa girerse bu çetelere Rus ordusunun ikmal yollarını kesme görevi de verilmiştir. Ancak çete liderlerinin yetersizliği yüzünden bu cephede hedeflere ulaşamamıştır. Osmanlı Devleti Teşkilat-ı Mahsusa aracılığıyla Balkanlarda da çeteler hazırlamış ve bu çetelerden Bulgar çeteleri ile iş birliği içinde Sırp ve Yunan çeteleri ile savaşmaları istenmiştir. Ayrıca Sırp ordusuna saldırı düzenlemeleri de talep edilmiştir. Buradaki faaliyetler kısmi başarılar sağlamış fakat bir süre sonra Bulgarlarla kurulan iş birliği sona ermiştir. Teşkilat-ı Mahsusa aracılığıyla Fas'ta da aşiretlerin Fransızlara karşı kullanılmalrı düşünülmüştür. Bu işle görevlendirilen Miralay Tahir Bey başarılı faaliyetlerde bulunmuş ve aşiretleri Fransızlar karşı örgütlemiştir. Aşiretlerin saldırıları Fransızları bölgeye asker sevk etmek zorunda bırakmıştır. Ancak Almanya ile yaşanan anlaşmazlıklar sonucunda Fas faaliyetleri Almanya'ya devredilmiştir. Fakat Almanya umduğu kadar başarılı olamamış ve bu bölgede arzulan başarı elde edilememiştir. Trablusgarp'ta iki cepheli bir savaş ön görülmüştür. Bölgeye gönderilen Türk subayları aşiretleri örgütleyerek İtalyanlarla savaşmışlardır. Aynı zamanda Mısır'a batıdan saldırarak İngilizleri rahatsız etmek hedeflenmiştir. Düşman donanması nedeni ile bölgeye istenildiği kadar malzeme gönderilememesi buradaki faaliyetleri olumsuz etkilemiştir. Her şeye rağmen buradaki mücadele savaşın sonuna kadar sürmüştür. Kanal hareketi sırasında Osmanlı ordusuna destek olmak için Teşkilat-ı Mahsusa bazı çeteler organize etmiştir. Bu çetelerden harekate yardımcı olmaları istenmiştir. Ancak Kanal Harekatının başarısızlıkla sonuçlanması bu bölgedeki faaliyetleri sona erdirmiştir. Osmanlı Devleti Teşkilat-ı Mahsusa başkanı Süleyman Askeri Bey'i Irak'a göndermiş ve kendisinden bölgeden gönüllü toplayarak İngilizlerle savaşmasını istemiştir. Ancak bölgeden hedeflenen sayıda asker toplanamamıştır. Düzensiz kuvvetler İngilizler karşısında mağlup olmuşlardır. Bunun üzerine bölgeye düzenli ordu gönderilmiş ve çete savaşı fikrinden vaz geçilmiştir.

Osmanlı Devleti İran'da bir kaç farklı proje yürütmüştür. Öncelikle Rauf Bey müfrezesi kurulmuş bu müfrezenin İran'da gönüllüler toplayarak Afganistan'a ulaşması hedeflenmiştir. Ancak Rus ve İngiliz engellemeleri sonucu nu plan başarısız olmuştur. Bölgeye gönderilen Ömer Naci Bey ise çetesi ile Rusları İran'dan çıkartmaya çalışmış ancak mağlup olmuştur. Bunların dışında bölgeye faaliyet yürütmek üzere bazı Teşkilat-ı Mahsusa ajanları da gönderilmiştir. Ancak İran'ın güneyi İngilizlerin nüfuzu altında kalmış kuzey İran'da ise Rus işgali engellenememiştir.

KAYNAKÇA

1-Arşiv Belgeleri

Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı Arşivi (ATASE), Birinci Dünya Harbi Koleksiyonu (BDH), Klasör (K) 1021, Dosya (D) 7, Fihrist (F) 1-16.

ATASE, BDH, K. 1836, D. 35, F. 16.

ATASE, BDH, K. 1830, D. 12, F. 13.

ATASE, BDH, K. 249, D. 1036, F. 18.

ATASE, BDH, K. 1828, D. 1, F. 1-19.

ATASE, BDH, K. 1830, D. 12, F. 7-1.

ATASE, BDH, K. 1830, D. 13, F. 1-96.

ATASE, BDH, K. 1830, D. 13, F. 1-135.

ATASE, BDH, K. 1849, D. 103, F. 1-5.

ATASE, BDH, K. 1849, D. 6, F. 1-336.

ATASE, BDH, K. 1815, D. 370, F. 2-4.

ATASE, BDH, K. 1849, D. 103, F. 1-37.

ATASE, BDH, K. 3610, D. 30, F. 1-25.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Dahiliye Şifre Kalemi (DH ŞFR), Dosya (D) 49, Gömlek (G) 23, 1.

BOA, Babialı Evrak Odası (BEO), D. 3629, G. 272130, 3.

BOA, Hariciye Siyasi (HR SYS), D. 2337, G. 3, 41.

BOA, HR SYS, D. 2337, G. 3, 34.

BOA, HR SYS, D. 2338, G. 31, 1.

BOA, HR SYS, D. 2338, G. 37, 1.

BOA HR SYS, D. 2392, G. 5, 23.

BOA, HR SYS, D. 2410, G. 19, 2.

2-Araştırma Eserleri

Akşin, Aptilhat, Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1991

Bilgin, Mehmet, Teşkilat-ı Mahsusa'nın Kafkasya Misyonu ve Operasyonları, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2017.

Denker, Arif Cemil, Birinci Dünya Savaşı'nda Teşkilat-ı Mahsusa, haz. Metin Martı, Arma Yayınları, İstanbul 2006.

Kabacalı, Alpay, Talat Paşa'nın Anıları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2000.

Keleşyılmaz, Vahdet, Teşkilat-ı Mahsusa'nın Hindistan Misyonu (1914-1918), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1999.

Ortaylı, İlber, İmparatorluğun Son Nefesi Osmanlı'nın Yaşayan Mirası Cumhuriyet, Timaş Yayınları, İstanbul 2014.

Şimşek, Nurettin, Teşkilat-ı Mahsusa'nın Reisi Süleyman Askeri Bey Hayatı Siyasi ve Askeri Faaliyetleri, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2008.

Tekin, Nergishan, Gizemli Örgütler Teşkilat-ı Mahsusa ve İttihat ve Terakki, İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2017.

Tetik, Ahmet, Teşkilat-ı Mahsusa (Umur-ı Şarkıyye Dairesi) Tarihi Cilt 1: 1914-1916, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014.